Zornotzako toponimiaren ezaugarri orokorrak

- ✓ Zornotza **asko aldatu** da azken mendean industrializazioaren ondorioz, baserri eta lursail asko desagertu dira baina hala ere, ondo mantendu da bertako toponimia.
- ✓ Herri honek azalera handia izanik eskualde eta herri ezberdinekin egiten du muga. Beraz, ahozko formetan **azpieuskalki eta hizkera** ezberdinen eragina du (Durango, Busturialdea, Txorierri, Arratia). Zornotza azpieuskalkien erdian dago.
- ✓ Bildutako toponimia historiko ia guztia **euskalduna** da.
- ✓ Toponimo askok mende eta urteetan **aldaketa nabarmenak** jasan dituzte, batzuk desagertu, ordezkatu edo desitxuratu egin dira.
- ✓ Gaur egun sortzen den **etxeen toponimia berriak** ez du baserriaren edo inguruaren izena hartzen.

AMOREBIETA

- 1582: Amorebieta
- 1614: Amorevieta, Amorovieta
- 1658: Amorevietta
- 1712 eta 1739: Amore Vieta, Amore bietta
- 1881: Amoravieta
- 1905: Amurebieta-Zornoza
- 1929: Amorebita

ZORNOTZA

- 1582: merindad de çornoça
- 1819: merindad de sornosa
- 1696: ante yglesia de zornoza
- 1985: Zorrontza (ahozko forma)

AUZOAK

- **Herribildu ofizialak:** Astepe, Euba, Boroa, Bernagoitia, Oromiño, Dudea, Autzagana, Aldana eta Etxano.

- **Herribildu ez ofizialak:** Montorra, San Antonio, San Migel, Ergoien, Leginetxe, Berna, Bernabeiti, Larrea…

- **Etxe multzoak:** Austoa, Zabala, Marialarra, Markesaresti, Derteano, Derandein, Dudagoitia…

Etxe-izenak

1. <u>*Etxe multzoak, etxe-izena* + *kokalekua*, ezaugarriak:</u>

- **Gorengoa, goxeaskoa, goitia, goikoa, goikoetxea:** *Alakaogoikoa*
- **Bengoa, beaskoa, beitia, bekoa, beaskoetxea, bekoetxea:** *Alakaobekoa*
- **Erdikoa, Erdikoetxe**: *Alakaoerdikoa*
- **Zaharra (zar):** *Torreburuzar*
- **Nagusia, burua:** *Markesarestinagusia, Esturoburu*
- **Txikia, txikerra:** *Markesarestitxikia, Urrengoetxetxikerra*
- **Etxebarria, barria** *(barrija): Bediagaetxebarria, Bediagabarria*
- **Emetikoa**: *Alakaometikoa, Zelaietaemetikoa*
- **Aurrekoa**: *Alakaoaurrekoa*
- **Atzekoa, oste:** S*astunetatzekoa, Pagoste, Kateoste*
- **Barrenengoa, barrena**: *Bediagabarrenengoa, Bediagabarrena*

2. <u>Jabearen izena:</u>

- **-ena/-koa:** abizena, izena, ofizioa, gaitzizena eta -ena genitibo atzizkia. Zornotzan ez da Bizkaiko beste herrietan bezain ugaria, hemen dago muga: *Albaroena, Miliena, Antxonena, Erreruena, Apraizena, Bordoena (Arangurentxikia), Txoloena…*

<u>3. Izen aldaketak:</u>

- Arzubia-Txantxagorri
- Altamira-Kurutzeta
- Aranguren nagusia-Malaespera
- Matzetagoikoa-Frantsesena
- Aranguren txikia-Borduena
- Egiartebarria-Txuloena
- Arrikoxkorreta-Arriagabarria-Basarratebarria-Sarduitxuena (4 izen)

XVI. mendean dokumentatutako etxeak:

1582: verna, ferreria y molino de
1582: Aracaola, ferreria de
1582: echabarria de bustindegui,ferreria de
1582: fercoles
1582: ferrerias mayor e menor de horobio
1590: la cassa de laguardia
1593: Belaostegui

XVII. mendean dokumentatutakoak

1607: Susunegui,
1620: larrea, yçar de suso, ugarte, aguirreche
1621: garayta barrenengoa
1638: basave
1642: aribi, legarribay, aldape,
1658: Araçoça, elexaga, escubi, derendayn, Jaureguibaria de suso, bidania, rrementteria, amesarri, lopena, camalloa de suso,
1659: asteyca, calçada, austoa

Desagertutako etxeak

- **Erreak:** Aurtenengo, Solaguren,Txabola…
- **Jausita:** Olabe, Arrinda…
- **Botata:**Tantorta, Aldape, Bibolin, Jauregizar, Txirriena,Arrinda, Arregia, Aseitza, Basagoiti, Zubietabekoa, Izartza, Albiztui, Legarribai, Orue, Sagarnabekoa, Kateoste, Pontza, Zenteno…

Ahozko aldaketak

- **Makatzaga:** Makatzak zeuden lekua.
- **Pagoste:** Pagoen atzekaldea.
- **Aretxaga:** Haritzak zeuden lekua.
- **Basagoitia:** Basoaren goiko aldea.
- **Basabe:** Basoaren beheko aldea.
- **Urgoitia:** Uraren goiko aldea.

Atzerriko izenak

- Taubmann jauregia
- Harrison etxeak
- López jauregia

Errotak

- **Etxanon sei errota jarraian:** Altzibarko errota (Eskubixena), Aretxaga (Markaidana), Bidania (Jualionena), Panaderixe, Legarribai (Txolon), Jauregizar (Paulinana- Ibiñagana- Katarroena). Errekak daudelako zeinale.
- **Errotazarra-** Sorginerrota-Berrion errotie (San Migel auzoan)
- **Legarribai errota:** Txolonen errota. (Urritxeko futbol zelaia egiteko botata)
- **Zaharrenak:** Berna, Ugarte (gaur egun Oleena edo Olea deritzona), Legarribai, Altzibar, Bidania,Lopena…
- **Oromiñon hiru errota:** Goikoerrota (Oxinbaltz), Erdikoerrota eta Bekoerrota.

Burdinolak

- **Zaharrenak:** Aracaola, Ugarte, Astepe, Etxebarria edo Bustindegi, Berna, Lopena, Amorebieta…
- **Errota eta burdinola batera:** Lopena, Erementeria, Ugarte, Berna, Egia…

Ermitak

- **Izena eta ahozko era:**
  - Santa Luzia: Santalutzi
  - San Lorentzo: Sanlontzo
  - Santa Kurutz: Santikurutz
  - San Bizente: Sanbizenti

- **Bernako San Migel baseliza:** Xaboi lantegia-txikori lantegia-baseliza (Bernako kapillia).

- **Desagertuak:**
  - San Roman
  - Madalena San Antonion
  - Santa Ana Astepen
  - Santza Lutzia

Elizak eta komentuak

- **Elizak:**
  - Andra Maria eliza
  - San Migel Bernagoitiakoa
  - Etxanoko Andra Maria eliza
  - Larreako Lekaidetxe eliza

- **Komentua:** Larreako Karmeldarren komentua

MENDIAK

- **Gailurrak:** Bizkargi, Belatxikieta, Ganzabal, Izarango,Muniketagana, Ogenaburu, Kurutzeta, Munzorrotz, San Roman...
- **Hegalak:** Ganbelarroste, Iramintza, Aretxarro, Arriandi…
- **Trokak:** Kaskitroka, Garaiko trokarroa, Sakonandi, Asketako trokea, Egurensakon…
- **Leizeak:** Akelarreko kobak, Betzuen, Zazpitxabolako leizea…

BASOAK

- **Basoaren ezaugarriak:** Gorostadi, Amezti, Bidegorri, Urdanbide, Urzabala, Aresbakarra, Gorostizelai, Iturribaso, Eperlanda, Arrizuriaga, Gaztañerre, Aldapa, Zarratuzarra, Arluzeaga, Gabiardatza.
- **Jabearen izena daramatenak:** Zarandoena, Antziena, Arregiren basoa, Tribisen basoa, Tajubaso, Kapellanena.
- **Baserriaren izen bera dutenak:** Marmola, Pardobaso, Asteitza, Larrabe, Pagoste.
- **Hagiotoponimoa:** Abadebaso, Frailebaso, Infernubaso, Andramarisolo, Sanantoniobasoak.

- **Bi edo hiru izeneko basoak:**

  - Lupetza-Gabiardatza
  - Korte-Infernubaso
  - Aldamar-Lexartza-Lonbrabarri
  - Mandabideta-Elorrieta
  - Elorritxu-Iramina
  - Errotabarri- Pardokortabarrena

- Arrindamendi-Txolonmendi-Asteitzamendi

- **-dui amaieradunak:** Zintadui, Kagaduia,Alidui, Arandui, Lapatzadui, Sardui, Tantaduia, Txabardui, Astedui, Gastañesdui…

SOROAK

- **Kokapenaren berri ematen dutenak:** Aurrekosoloa, Atzekosoloa, Etxeondokosoloa, Etxeostekosoloa, Biriñalde, Baztersolo, Bideondo, Pozokoarlo…
- **Izen bereziekin sortutakoak:** Simonsolo, Amandresolo, Antonisolo, Bizentasolo, Josemariortue
- **Erdarazko izena dutenak:** La fábrica, Cauce viejo, Huerta,
- **Soloen ezaugarriak adierazten dituztenak:** Irupunta, Arlonagusia,Ortubarria, Arlozabala, Tomatesolo, Eraltegi

Errekak eta iturriak

- **Ibai nagusia:**
  - Ibaizabal-Errekanagusia-Errekabarrena-Durango
- **Errekak:** Errekatxarkoa, Urgeldi, Urtxarkoa, Urgozo, Burpustierreka, Narruerreka…
- **Bi izeneko errekak:**
  -Bekoerreka-Bilborantzaerreka ???
  -Aldanako errekea-Errekatxu
  -*Aldamaerreca o Presaco errecea mayor (1906)*

Basoaren edo trokaren izen bera dutenak: Kaskitroka, Olazarreta, Korteta, Elorrieta, Patxitxierreka…

ITURRIAK

- **Iturriaren ezaugarriak adierazten dituztenak:** Iturrifresko, Uratsa, Iturritxu, Urbitartea, Urgozo, Bekotxorro, Iturrizarra…
- **Nongo iturriak diren adierazten dituztenak:** Zelatako iturria, Soldiñeko iturria, Goikoelortzako metalura, Mekolako iturria…

LANTEGIAK

- **Atzerriko izenak:** Lux May, Covimar, Inbisa, Inespal, Marferdi…
- **Izen asko izan dituen lantegia:** Earle > Aluminios Galicia > Endasa > Inespal > Alcoa

- **Arania lantegia:** *Errekazabal* lursailen gainean eraiki zen.

BIDEAK

- **Bideak:** Camino negro, Astobide, Kaminozarra, Arribaltza, Ugarte bidea, Tunturre…
- **Bidegurutzeak:** Gaianda, Abeletza, Zinturi…